ב ג'אסור לְאָדָם (ה) לָצֵאת מִבֵּית הַכְּנֶסֶת קֹדֶם (ו) קְדֻשָּׁה דְּסִדְרָא. הַגָּה: וְאוֹמְרִים אַחַר סִיּוּם הַתְּפִלָּה (ג) [ג] (ז) עָלֵינוּ לְשַׁבֵּחַ, מָעֲמָד (כל בו (סי' מז)), וַיְזַהֵר לְאָמְרוֹ (ח) בְּכַוָּנָה, וּכְשֶׁמַּגִּיעַ אָל ׳אֵל לא יוֹשִׁיעַ׳, יַפְסִיק מְעַט קֹדֶם שֶׁיֹּאמַר (ד) (ט) ׳וַאֲנַחְנוּ כּוֹרְעִים׳ וְכוּ׳ (טור). וְאוֹמְרִים (ה) [ה] (י) קַדִּישׁ יָתוֹם אַחַר עָלֵינוּ, וַאֲפִלּוּ אֵין

ג רב עמרם גאון (סדר רע"ג סיום התפילה).

בַּאֵר הֵיטֵב

ב (ג) עָלֵינוּ לְשַׁבֵּחַ. בַּכְּתָבִים (פרי עץ חיים שער קריאת ס"ת פ"ו) כָּתַב שֶׁיֹּאמְרוּהוּ אַחַר כָּל תְּפִלָּה מִשָּׁלֹשׁ תְּפִלּוֹת, כֵּן כָּתַב בִּכְנֶסֶת הַגְּדוֹלָה סִימָן רל"ד (הגה"ט), אֲבָל בְּסֵפֶר שְׁתֵּי יָדוֹת (דרך חיים קח:) בְּשֵׁם תּוֹלַעַת יַעֲקֹב (סדר עלינו לשבח) כָּתַב שֶׁאֵין לְאָמְרוֹ בְּמִנְחָה. וּבְסוֹף עָלֵינוּ יֹאמַר פָּסוּק ׳וְהָיָה ה' לְמֶלֶךְ׳ וְגוֹ׳ (זכריה יד ט). יֵשׁ לוֹמַר הוּא אֱלֹהֵינוּ אֵין עוֹד. תַּשְׁבֵּ"ץ (קטן סי' רנג). וְיֵשׁ לוֹמַר עָלֵינוּ בְּאֵימָה וּבְיִרְאָה, כִּי כָּל צָבָא הַשָּׁמַיִם שׁוֹמְעִים, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹמֵד עִם פָּמַלְיָא שֶׁל מַעְלָה וְכָלָם עוֹנִים וְאוֹמְרִים ׳אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁכָּכָה לּוֹ אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁה' אֱלֹהָיו׳ (תהלים קמד טו). מַטֵּה מֹשֶׁה (סי' ריב). הָאָרֻ"י זַ"ל (שער הכוונות דרוש עלינו לשבח) הָיָה אוֹמֵר וְעַל כֵּן נְקֻדָּה לְךָ בְּרֹא"ש, וְכֵן כָּתַב בְּסֵפֶר כְּנַף רְנָנִים לְמַהֲרַ"א אֲזוּלַאי. יֵ"ד אֶהֱלֶה (סי' קלג הגה"ט): (ז) וַאֲנַחְנוּ כּוֹרְעִים. וְיִכָּרַע וְיִשְׁתַּחֲוֶה הַשְׁתָּחֲוָיָה גְּדוֹלָה. הָאָרֻ"י זַ"ל (שם), מָגֵן אַבְרָהָם (סק"ב): (ה) קַדִּישׁ יָתוֹם. סָפֵק שֶׁמֵּת אָבִיו אוֹ אִמּוֹ, יֹאמַר קַדִּישׁ כְּשֶׁאֵין אֲבֵל אַחֵר שָׁם. מַהֲרִי"ל (סי' לח). בְּנֵי בָּנִים יְכוֹלִים לוֹמַר קַדִּישׁ, אַף שֶׁאֵר אֲבֵלִים יֹאמְרוּ שְׁנֵי קַדִּישִׁים, וְהֵם קַדִּישׁ אֶחָד. וְאֵין חִלּוּק אִם הֵם מִן הָאָב אוֹ מִן הָאֵם. וּבְתְשׁוּבַת כְּנֶסֶת יְחֶזְקֵאל כָּתַב דְּדַוְקָא בֶּן הַבֵּן, אֲבָל בֶּן הַבַּת לֹא יֹאמַר קַדִּישׁ, וְכָל שֶׁכֵּן לְבַת אֵין לָהּ קַדִּישׁ כְּלָל בְּבֵית הַכְּנֶסֶת. וְאִם רוֹצִים לַעֲשׂוֹת לָהּ מִנְיָן רְשׁוּת בְּיָדָם, עַיֵּן שָׁם סוֹף חֵלֶק יוֹרֶה דֵּעָה (ד"ה רמ"א סי'). הַיָּאִר צִיט יֵשׁ לוֹ כָּל הַקַּדִּישִׁים שֶׁל אוֹתוֹ יוֹם, אֶפִלּוּ קַדִּישׁ שֶׁל פְּרָקִים וְשֶׁל רוּחַ וְשֶׁל שִׁיר הַשִּׁירִים. ר"מ מִינְץ סִימָן פ', וְכֵן פָּסַק מָגֵן אַבְרָהָם (סק"ב). וּבִכְנֶסֶת יְחֶזְקֵאל שָׁם (שם ד"ה במג"א) כָּתַב כָּל מַה דְּחִיּוּב כְּגוֹן תְּפִלָּה קַדִּישׁ וְקַדִּישׁ שֶׁל שִׁיר הַיִּחוּד וְכֵן בָּרְכִי נַפְשִׁי וּפְרָקִים, מַגִּיעַ לְיָאר צִיט, אֲבָל מְגִלַּת קֹהֶלֶת וְרוּת וְשִׁיר הַשִּׁירִים יְטִילוּ גּוֹרָל, הוֹאִיל וְאֵינָם רַק מִנְהָג בְּעָלְמָא הַמָּה דּוֹמִים לְקַדִּישׁ וְשִׁיר שֶׁל יוֹם, וְיָטִילוּ גּוֹרָל. וְקַדִּישׁ שֶׁאוֹמְרִים בְּעֶרֶב שַׁבָּת אַחַר מִזְמוֹר שִׁיר לְיוֹם הַשַּׁבָּת הוּא לָאֲבֵלִים, אִם לֹא שֶׁהַיָּאר צִיט הוּא בְּחָבְרָה שֶׁל קַבָּלַת שַׁבָּת, וְהַכֹּל לְפִי מִנְהָג. וּבִכְנֶסֶת יְחֶזְקֵאל שָׁם (ד"ה לפנים) כָּתַב דְּהַיָּאר צִיט שֶׁהָיָה לוֹ בְּיוֹם שִׁשִּׁי אֵין לוֹ שׁוּם שִׁיכּוּת, רַק הָאֲבֵלִים עִם הַיָּאר צִיט שֶׁהוּא בְּשַׁבָּת יְטִילוּ גּוֹרָל, עַיֵּן שָׁם. כְּשֶׁמְּטִילִין גּוֹרָל אַרְבָּעָה אוֹ חֲמִשָּׁה וְיֵשׁ בָּהֶן שְׁנַיִם שֶׁיֵּשׁ לָהֶן אוֹתִיּוֹת שָׁווֹת כְּגוֹן ת', וְהָאֲחֵרִים יֵשׁ לָהֶן מִנְיָן הַפְּחוֹת מִזֶּה, אָז בְּטֵל הַגּוֹרָל וּצְרִיכִים כֻּלָּם לְהַטִּיל גּוֹרָל מֻחְדָּשׁ, וְאֵין יְכוֹלִים הַשְּׁנַיִם לוֹמַר הָאֲחֵרִים כְּבָר הִפְסִידוּ חֶלְקָם וּשְׁנֵינוּ נָטִיל גּוֹרָל. אֲבָל אִם אֶחָד יֵשׁ לוֹ ת' וְהָאֲחֵרִים שָׁוִין וְיֵשׁ לָהֶם פָּחוֹת, אֲזַי וַדַּאי זָכָה

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

עַיֵּן שָׁם: ב (ג) עָלֵינוּ. עַיֵּן בַּאֵר הֵיטֵב וּמַה שֶּׁכָּתַב בְּשֵׁם כְּנַף רְנָנִים, כָּתַב בִּבְרֵכִי יוֹסֵף (סק"ה) שֶׁבְּיָדוֹ סֵפֶר זֶה כָּתַב יָד מֵאָז מְמֻורוֹ וְזָקְנוֹ הָרַב וְלֹא מָצָא בּוֹ שֶׁיֹּאמַר וְעַל כֵּן, וְכֵן נוֹהֲגִים לוֹמַר עַל כֵּן: [ה] קַדִּישׁ. עַיֵּן בַּאֵר הֵיטֵב. וְעַיֵּן בְּשו"ת נוֹדַע בִּיהוּדָה מַהְדוּרָא תִּנְיָנָא סִימָן ח' בְּמִי שֶׁשְּׁכָרוּהוּ לוֹמַר קַדִּישׁ בְּשַׁבָּל אִישׁ וְאִשָּׁה קְרוֹבִים וְאַחַר צָרִיךְ לוֹמַר קַדִּישׁ בְּשַׁבָּל בְּנוֹ הַבָּחוּר שֶׁמֵּת, יֵשׁ לָזֶה שֶׁאוֹמְרוֹ בְּשַׁבָּל הָאִישׁ וְהָאִשָּׁה שְׁנֵי חֲלָקִים, וְזֶה שֶׁאוֹמֵר בְּשַׁבָּל בְּנוֹ חֵלֶק אֶחָד, עַיֵּן שָׁם. וְעַיֵּן שָׁם שֶׁהַבֵּן דִּינוֹ כְּתוֹשָׁב, אַף עַל פִּי שֶׁהָיָה מַשְׁכִּיר לְמִשְׂרַת בְּעִיר וּמֵת שָׁם. וְגַם מִבֹּאר שֶׁאִין שֶׁהַבָּא בְּשַׁכָּרוֹ יֵשׁ לוֹ יִתְרוֹן נֶגֶד הָאוֹמֵר בְּחָנָּם. וְגַם מִבֹּאר שָׁם דְּאַף שֶׁהַבֵּן לֹא הָיָה בֶּן עֶשְׂרִים אֵין זֶה מְגָרֵעַ כֹּחוֹ, וְאֵין לְחַלֵּק בְּכָךְ כְּלָל מַה שֶּׁאִינוֹ בַּר עֲנָשִׁין. וְגַם בַּאֵר שֶׁאֵין חִלּוּק בֵּין מֵי שֶׁהָיָה לוֹ אָב אוֹ אֵם כֵּאן בָּעִיר וּמֵתוּ אִם שֶׁהָיָה דִּירָתָם קְבוּעַ בְּעִיר אַחֶרֶת וּמֵתוּ וְהַבֵּן הוּא תּוֹשָׁב מִן הָעִיר הַזֹּאת, דְּתַרְוַיְהוּ כִּי הֲדֵדֵי נִינְהוּ וְיֵשׁ לְשַׁנּוֹתָם לְחַלֵּק בְּשָׁנָה הַקַּדִּישִׁים, אַף עַל פִּי שֶׁזֶּה הָאָב וְאֵם שֶׁלּוֹ לֹא הָיוּ תּוֹשָׁבִים כֵּאן, חָשׁוּב תּוֹשָׁב כְּמוֹ חֲבֵרוֹ, וְאַף שֶׁבְּיַת בְּסוֹף הִלְכוֹת אֲבֵלוּת (סי' תג ד"ה מצאתי כתוב) בְּשֵׁם מַהֲרַ"י טְרִינִיש לֹא נָהֲגוּ כֵּן, מִכָּל מָקוֹם לֹא נָהֲגוּ כִּדְבָרָיו, רַק בִּמְדִינוֹת אֵלּוּ נִמְשָׁכִים אַחַר הַמְּנָהָגִים (דיני קדיש יתום) וְהַלְּבוּשׁ (סי' קלג), עַיֵּן שָׁם. וְעַיֵּן שָׁם שֶׁכָּתַב שֶׁכְּמַדְמָה שֶׁאֵין נוֹהֲגִין לְחַלֵּק יוֹתֵר לְמִי שֶׁאוֹמֵר עַל אָב וְאֵם, דְּלֹא כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הַמָּגֵן אַבְרָהָם (סק"ב) בְּשֵׁם מַהֲרַ"ן (וְכֵן הוּא מִבֹּאר כֵּאן בְּבַאֵר הֵיטֵב בְּשֵׁם הַכְּנֶסֶת יְחֶזְקֵאל). וּמִכָּל מָקוֹם לְמִנְיַן הַדִּינָא שֶׁשְּׁכָרוּ לָזֶה שֶׁיֹּאמַר עַל אִישׁ וְאִשָּׁה, שַׁפִּיר יֵשׁ לָזֶה יִתְרוֹן נֶגֶד הָאַחֵר שֶׁאוֹמֵר עַל קְרוֹב אֶחָד, עַיֵּן שָׁם. וְעַיֵּן בְּשֶׁבוּת יַעֲקֹב סִימָן ז'. וְאִם בְּשֶׁבוּת יַעֲקֹב סִימָן ב' סִימָן צ"ג שֶׁאִם אֵין לוֹ בֵּן רַק בַּת, לֹא תֹּאמַר קַדִּישׁ רַק בְּבֵיתָהּ. וְאִם אָבִיו חַי וְרוֹצֶה לוֹמַר קַדִּישׁ בְּבֵית הַכְּנֶסֶת, בִּמְקוֹם שֶׁיִּרְוֹצוּ שֶׁהַמְּנָהָג לוֹמַר עַל קְרוֹבִים, יֵשׁ לַעֲשׂוֹת פֶּשֶׁר כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הָרַמ"א. וְשָׁם סִימָן צ"ד כָּתַב לְעִנְיַן בֵּן הַבֵּן שֶׁלָּמַד עִמּוֹ וְזָקֵן וְהוּא רוֹצֶה לוֹמַר קַדִּישׁ אַחֲרָיו וְאִמּוֹ מוֹחָה, בְּטֵלָה דַּעְתָּהּ. יָשׁוּב שֶׁכְּבָר יֵשׁ לָהֶם אָב וְאֵם, וְאֶחָד אָבֵל וּלְאַחַר שְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ, פָּסַק שֶׁיֹּאמְרוּ בָּזֶה אַחַר זֶה, וְכֵיוָן שֶׁכָּל הַבַּעֲלֵי בָּתִּים אוֹמְרִים אֵין קְפִידָא, וּבְקָנְטְרֵס מַשֶּׁה אֶפְרַיִם כָּתַב יָד (בסוף ספר מטה אפרים) בְּמִנְהֲגֵי קַדִּישׁ יָתוֹם מִבֹּאר הַדְּבָרִים עַל אֶפְנֵיהֶם. וְעַיֵּן בְּשו"ת צִדְקָה סִימָן י' שְׁחוֹלֵק [עַל] הַמָּגֵן אַבְרָהָם בְּשֵׁם הַגָּאוֹן מוֹהַרַ"ן בְּשִׁנּוּיָא שְׁנַיִם שֶׁיֵּשׁ לָהֶם

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

הַקָּדֵשׁ נֶאֱמָרִים דַּוְקָא בְּרַבִּים, וּפְסוּקֵי הַקְּדֻשָּׁה שֶׁבַּתַּרְגּוּם נֶאֱמָרִים דַּוְקָא בְּיָחִיד, (ז) לְפִי שֶׁכָּל שֶׁהוּא בִּלְשׁוֹן תַּרְגּוּם אֵין לוֹמַר אוֹתָהּ בָּרַבִּים, וְעַל כֵּן כְּשֶׁאוֹמְרִים קְדֻשָּׁה דְּסִדְרָא בְּצִבּוּר אוֹמֵר כָּל יָחִיד בִּפְנֵי עַצְמוֹ בְּלַחַשׁ הַתַּרְגּוּם שֶׁל הַקְּדֻשָּׁה, דְּאָז לֹא מִקְרֵי בְּצִבּוּר, (ה) וְזֶהוּ מַה שֶּׁסִּיֵּם הָרַמ"א שֶׁלֹּא לְאָמְרָם בְּקוֹל רָם. וְאִם מִתְפַּלֵּל שֶׁלֹּא בְּצִבּוּר יָכוֹל לוֹמַר גַּם הַתַּרְגּוּם בְּקוֹל רָם [שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה (סק"ב)]: ב (ה) לָצֵאת מִבֵּית הַכְּנֶסֶת וְכוּ׳. דִּכְיָון (ו) דְּהָעוֹלָם מִתְקַיֵּם עַל זֶה, צָרִיךְ לְזַהֵר מִלְּזַלְזֵל בָּזֶה. וּלְפִי מַה שֶּׁבֵּאֲרְנוּ לְעֵיל (סק"ג) דְּנָכוֹן לְהַדֵּר לְאָמְרָם בְּצִבּוּר, (ז) מִמֵּילָא צָרִיךְ לְזַהֵר שֶׁלֹּא לָצֵאת מִקֹּדֶם אֲפִלּוּ אִם יִרְצֶה לְאָמְרָם בְּפָנֵי עַצְמוֹ, אִם לֹא בִּשְׁעַת הַדְּחָק: (ו) קְדֻשָּׁה דְּסִדְרָא. הוּא קְדֻשַּׁת וּבָא לְצִיּוֹן: (ז) עָלֵינוּ. מָגֵן אַבְרָהָם (סק"א) כָּתַב בְּשֵׁם הָאָרֻ"י (שער הכוונות ענין כוונת עלינו לשבח) שֶׁיֹּאמְרוּהוּ אַחַר כָּל הַשָּׁלֹשׁ תְּפִלּוֹת, וְכֵן נוֹהֲגִין בִּמְדִינָתֵנוּ, מִלְּבַד בְּבָתֵּי כְּנֻסִיּוֹת גְּדוֹלוֹת שֶׁמִּתְפַּלְּלִין תְּפִלַּת מַעֲרִיב סָמוּךְ לְמִנְחָה (וְעַיֵּן לְקַמָּן סִימָן רל"ה (ס"א)) אֵין אוֹמְרִים עָלֵינוּ אַחַר גְּמַר תְּפִלַּת מִנְחָה, דְּעָלֵינוּ שֶׁיֹּאמְרוּ אַחַר תְּפִלַּת מַעֲרִיב קָאֵי גַּם אִמִּנְחָה [מָגֵן גִּבּוֹרִים (אלף המגן סק"ג) בְּשֵׁם סֵדֶר הַיּוֹם]. וְיֵשׁ כַּמָּה נֻסְחָאוֹת בְּעָלֵינוּ וְהוּבָא בְּאַלִּיָּה רַבָּה (סק"ג), וְאֵין לְשַׁנּוֹת שׁוּם נֻסְחָא, כִּי כָּל נֻסְחָא יֵשׁ לָהּ יְסוֹד [שָׁם]: (ח) בְּכַוָּנָה. וְיֵשׁ לוֹמַר עָלֵינוּ בְּאֵימָה וּבְיִרְאָה, כִּי כָּל צְבָא הַשָּׁמַיִם שׁוֹמְעִים, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹמֵד עִם פָּמַלְיָא שֶׁל מַעְלָה וְכָלָם עוֹנִים וְאוֹמְרִים ׳אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁכָּכָה לּוֹ אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁה' אֱלֹהָיו׳ כִּי כָּל (תהלים קמד טו) [מַטֵּה מֹשֶׁה (סי' ריב)]: (ט) וַאֲנַחְנוּ כּוֹרְעִים. וְצָרִיךְ לִכְרֹעַ, שֶׁלֹּא יִהְיֶה נִרְאֶה כְּכוֹפֵר חַס וְשָׁלוֹם: (י) קַדִּישׁ יָתוֹם אַחַר עָלֵינוּ.

שַׁעֲרֵי הַצִּיּוּן

(ז) טַ"ז (סק"א): (ה) לְבוּשֵׁי שָׁרָד: ב (ו) בֵּית יוֹסֵף (ד"ה כתב): (ז) וְכֵן מַשְׁמַע בְּלְבוּשׁ:

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah

הִלְכוֹת תְּפִלָּה סִימָן קלב

יָתוֹם בְּבֵית הַכְּנֶסֶת, יֹאמַר אוֹתוֹ מִי שֶׁאֵין לוֹ אָב וְאֵם, וַאֲפִלּוּ מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ אָב וְאֵם (יא) יָכוֹל לְאָמְרוֹ, אִם אֵין אָבִיו וְאִמּוֹ

בַּאֵר הֵיטֵב

הָרִאשׁוֹן. שְׁנַיִם אוֹ שְׁלֹשָׁה שֶׁהִטִּילוּ גּוֹרָל וּלְמָחֳרַת בָּא עוֹד אֶחָד, בְּטֵלָה הַחֲלוּקָה וּצְרִיכִים לְהַטִּיל גּוֹרָל מֵחָדָשׁ, וְאוֹתוֹ שֶׁאָמַר קָדִישׁ עַרְבִית אֵין בְּגוֹרָל. וְאִם הָיָה בָּעִיר וְלֹא בָּא, אֲבַד זְכוּתוֹ, דְּמִדְּלֹא בָּא וַדַּאי מָחַל לָהֶן שֶׁיִּהְיֶה אַחֲרוֹן. אֶחָד אָמַר קָדִישׁ, וּלְמָחֳרָת בָּא עוֹד אֶחָד וְאָמַר אֲנִי אוֹמֵר הַיּוֹם כְּנֶגֶד קָדִישׁ שֶׁאָמַרְתָּ אֶתְמוֹל וְעַל הַקָּדִישׁ הַשְּׁלִישִׁי נִפַּל גּוֹרָל, וְהַלָּה אוֹמֵר כֵּיוָן שֶׁלֹּא בָּאתָ אֶתְמוֹל זָכִיתִי בְּהַקָּדִישׁ, וְהַשְּׁנַיִם שֶׁל הַיּוֹם נַחֲלֹק בֵּינֵינוּ, הַדִּין עִם הַשֵּׁנִי וְהוּא אוֹמֵר קָדִישׁ רִאשׁוֹן, וְעַל הַשֵּׁנִי יַפִּילוּ גּוֹרָל. אָמְנָם אִם יֵשׁ אַרְבָּעָה יֹאמַר צַיְט וּשְׁלֹשָׁה בָּאוּ אֶתְמוֹל, הַשְּׁלֹשָׁה אוֹמְרִים כָּל הַתְּפִלָּה קַדִּישִׁים, וְהָרְבִיעִי יֹאמַר קָדִישׁ שִׁיר שֶׁל יוֹם. וְאִם הָרְבָּה יֹאמַר צַיְט שֶׁאַף שֶׁיַּגִּידוּ כָּל הַקַּדִּישִׁים אֵין כְּדֵי לַחֲלֹק לְכֻלָּם, זֶה שֶׁלֹּא בָּא עַרְבִית אֲבַד זְכוּתוֹ. כָּל הַפּוֹסְקִים מִסְכִּימִים אַף דְּאֶחָד יָכוֹל לְהִתְפַּלֵּל וְהַשֵּׁנִי אֵין יָכוֹל, לְעִנְיַן קָדִישׁ לֹא הִפְסִיד זֶה שֶׁהִתְפַּלֵּל, וְאִם שְׁנֵיהֶם יְכוֹלִין לְהִתְפַּלֵּל, טְילוּ גּוֹרָל מִי רִאשׁוֹן וּמִי שֵׁנִי. שְׁנַיִם שֶׁיֵּשׁ לָהֶם יֹאמַר צַיְט, וְאֶחָד רוֹצֶה לְהַשְׁפִּיךְ לְדַרְדְּ לְמָחָר וְאָמַר תֵּן לִי עַתָּה הַקָּדִישׁ וְטֹל אַתָּה לְמָחָר, וְהַשֵּׁנִי אוֹמֵר לֹא כִּי אֶלָּא נַפִּיל גּוֹרָל, הַדִּין עִם הַשֵּׁנִי, דְּיָכוֹל לוֹמַר אֲנִי רוֹצֶה לְהַקְדִּים עַצְמִי לְמִצְוָה. שְׁנֵי אֲנוּסִים אֶחָד נֶהֱרַג וְאֶחָד מֵת, בֵּן הַנֶּהֱרָג דּוֹחֶה לָבֵן הַמֵּת, דְּכֵיוָן דְּנֶהֱרַג הַרְוֵיחַ לַהּ כַּפָּרָה, וּבְדַוַּאי שֶׁב בִּתְשׁוּבָה קֹדֶם מוֹתוֹ, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּמֵת מֵעַצְמוֹ. כְּשֶׁיֵּשׁ בֵּן שְׁלֹשִׁים נוֹתְנִין לוֹ כָּל הַקָּדִישִׁים, וְקַדִּישׁ שֶׁל מְזֻמָּר לָאֲבֵלִים. בִּמְקוֹמוֹת דְּנוֹהֲגִים דְּתוֹשָׁב דּוֹחֶה אֶת הָאוֹרֵחַ, מִכָּל מָקוֹם פַּעַם אַחַת יֵשׁ רְשׁוּת לָאוֹרֵחַ לְהִתְפַּלֵּל וְלוֹמַר קַדִּישׁ. וְכָתַב הַשַּׁ"ךְ (סי' שעו ס"ק יא) דְּאִם יֵשׁ בֵּן שְׁלֹשִׁים, אֵין לָאוֹרֵחַ קַדִּישׁ כְּלָל. הַלּוֹמֵד בִּישִׁיבָה דִּין תּוֹשָׁב יֵשׁ לוֹ. וּמִלַּמֵּד, אִם אֵין לוֹ אִשָּׁה בְּמָקוֹם אַחֵר נִקְרָא תּוֹשָׁב, וְעַיֵּן בְּכְנֶסֶת יְחֶזְקָאל (שם ד"ה עוד באליה זוטא) מַה שֶּׁכָּתַב עַל זֶה. לְעִנְיַן קַדִּישׁ לֹא אָמְרִינַן מִקָּצָת יוֹם כְּכֻלּוֹ, וְאַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ אֶחָד שֶׁמֵּת לוֹ מֵת בְּאֶמְצַע הַשָּׁבוּעַ וְאֶחָד מֵת לוֹ בְּיוֹם רִאשׁוֹן, שְׁנֵיהֶם שְׁוִים בְּיוֹם הַשִּׁבָּה. מִי שֶׁאָבַל עַל אָבִיו וְאַחַר כָּךְ מֵתָה אִמּוֹ, יֵשׁ לוֹ כָּל הַקַּדִּישִׁים מִדִּין שְׁלֹשִׁים, וַאֲפִלּוּ הָכִי חוֹלֵק בִּשְׁאָר קַדִּישִׁים בְּגִין אָבִיו עִם שְׁאָר אֲבֵלִים. מָגֵן אַבְרָהָם (שם) בְּשֵׁם מַהֲרַ"ן. וּבִכְנֶסֶת יְחֶזְקָאל (שם ד"ה עוד כתב מג"א) הֶקְשָׁה עָלָיו דְּאִם כֵּן מִי שֶׁאָבַל עַל אָבִיו וְאִמּוֹ יֹאמַר קָדִישׁ כָּפֶל מִשְּׁאָר אֲבֵל, וְזֶה לֵיתָא, דְּזִכָּרוֹן אֶחָד עוֹלֶה לָכָאן וּלְכָאן. וּמִיָּשַׁב דְּגוֹן דְּאִם הוּא בֵּן שְׁלֹשִׁים, שְׁאֵז הַקַּדִּישִׁים שֶׁל הַתְּפִלָּה שְׁלּוֹ וּבְנֵי שְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ אוֹמְרִים תְּהִלִּים - קַדִּישׁ וְכַדּוֹמֶה לוֹ. וְאִם אֵרַע בְּאֵיזֶה יוֹם כַּמָּה יֹאמַר צַיְט שֶׁאֵז נִדְחֶה בֵּן שְׁלֹשִׁים לְגַמְרֵי מִתְּפִלָּה - קַדִּישִׁים, בְּזֶה יֵשׁ לוֹמַר דְּחוֹלֵק עִם הָאֲבֵלִים בִּשְׁאָר הַקַּדִּישִׁים מִצַּד אָבִיו, אֲבָל בְּלָאו הָכִי לֹא יֹאמַר קָדִישׁ כָּפֶל מִשְּׁאָר אֲבֵל, דְּזִכָּרוֹן אֶחָד עוֹלֶה לְכָאן וּלְכָאן. בֵּן שְׁבָעָה גְּדוֹל שֶׁהוֹלֵךְ בְּשִׁבְּת לְבֵית הַכְּנֶסֶת דּוֹחֶה יָאר צַיְט, וְכָל שֶׁכֵּן בֵּן שְׁלֹשִׁים. אַף בֵּן שְׁבָעָה קָטֹן דִּין שְׁלֹשִׁים יֵשׁ לוֹ וְיֵשׁ לְיָאר צַיְט קָדִישׁ אֶחָד. מַשְׁאַת בִּנְיָמִין סִימָן (ע"ב)

[ע"ג]. וְהַשַּׁ"ךְ סִימָן שע"ו (סק"ח) כָּתַב דְּאַף לְבֵן שְׁלֹשִׁים יֵשׁ קָדִישׁ אֶחָד נֶגֶד בֵּן שְׁבָעָה קָטֹן, וְהַמַּגֵּן אַבְרָהָם (שם) פָּסַק דְּהַקָּטֹן דּוֹחֶה לְבֵן שְׁלֹשִׁים לְגַמְרֵי, רַק לְיָאר צַיְט יֵשׁ קָדִישׁ אֶחָד. מִי שֶׁבְּטֵלָה אֲבֵלוּתוֹ בְּרֶגֶל אוֹ קוֹבֵר מֵתוֹ בְּרֶגֶל יֵשׁ לוֹ דִּין שְׁבָעָה וְדִין קָטֹן, שְׁבָעָה יֵשׁ לוֹ מֵאַחַר שֶׁהוֹלֵךְ כָּל שְׁבָעָה לְבֵית הַכְּנֶסֶת, וְיֵשׁ לְיָאר צַיְט קָדִישׁ אֶחָד. וְאִם יֵשׁ בְּשִׁבָּת קָטֹן שְׁבָעָה וּגְדוֹל שְׁבָעָה וְיָאר צַיְט, אוֹמֵר הַגָּדוֹל שְׁנֵי קַדִּישִׁים, וְהַקָּטֹן קָדִישׁ אֶחָד, שֶׁיֹּאמַר הַגָּדוֹל לְהַקָּטֹן, הַקַּדִּישׁ הַשְּׁלִישִׁי לֹא מִפְּךָ קָא שָׁקִילְנָא כִּי אִם מִן הַיָּאר צַיְט. בְּאֵלְיָהוּ זוּטָא (סי' קלג ס"ד) נִסְתַּפֵּק אִם הַבֵּן שְׁבָעָה גָּדוֹל עוֹשֶׂה מְנָיָן בְּבֵיתוֹ, אוּלַי יִשְׁנָה בְּשִׁבָּת לְבֵן שְׁבָעָה קָטֹן וְיֵשׁ לְיָאר צַיְט קָדִישׁ אֶחָד, וְאָנָן לֹא מְחַלְקִינַן בָּזֶה וְנוֹהֲגִין כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ. בֵּן שְׁלֹשִׁים יֵשׁ לוֹ כָּל הַתְּפִלָּה - קַדִּישִׁים. וּשְׁאָר הָאֲבֵלִים בְּנֵי שְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ אוֹמְרִים תְּהִלִּים - קַדִּישִׁים וְכַדּוֹמֶה לוֹ. יָאר צַיְט תּוֹשָׁב וְלֹא שְׁלֹשִׁים תּוֹשָׁב, לְיָאר צַיְט קָדִישׁ אֶחָד עַרְבִית וּלְבֵן שְׁלֹשִׁים שְׁנֵי קַדִּישִׁים שֶׁחֲרִית. יָאר צַיְט אוֹרֵחַ וּבֵן שְׁלֹשִׁים אוֹ בֵּן שְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ תּוֹשָׁב, לְיָאר צַיְט קָדִישׁ אֶחָד. אוֹרֵחַ בֵּן שְׁלֹשִׁים וּשְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ תּוֹשָׁב, יַחְלְקוּ כָּל הַתְּפִלָּה - קַדִּישִׁים. יָאר צַיְט תּוֹשָׁב וְיָאר צַיְט אוֹרֵחַ, דּוֹחֶה הַתּוֹשָׁב לְאוֹרֵחַ. יָאר צַיְט תּוֹשָׁב וְיָאר צַיְט אוֹרֵחַ שְׁלֹשִׁים תּוֹשָׁב, אוֹ הָאוֹרֵחַ יֹאמַר קָדִישׁ אֶחָד שַׁחֲרִית מִן שְׁנֵי קַדִּישִׁים הַמַּגִּיעִים לָבֵן שְׁלֹשִׁים, וְאֵין הַתּוֹשָׁב יָאר צַיְט יָכוֹל לוֹמַר לְיָאר צַיְט אוֹרֵחַ נָגְדְּךָ אֲנִי קוֹדֵם, דְּיֹאמַר הָאוֹרֵחַ לֹא מִדִּידְךָ שָׁקִילְנָא כִּי אִם מִבֵּן שְׁלֹשִׁים. אִם יָאר צַיְט תּוֹשָׁב וְיָאר צַיְט אוֹרֵחַ בְּעִנְיַן תְּהִלִּים - קַדִּישׁ שֶׁמִּטִּילִין גּוֹרָל הַיָּאר צַיְט עִם הָאֲבֵלִים, אִם הַיָּאר צַיְט תּוֹשָׁב מוֹחֵל הַגּוֹרָל שֶׁיֹּאמַר הַיָּאר צַיְט אוֹרֵחַ קַדִּישׁ אֶחָד, אֵין לָאֲבֵלִים לִדְחוֹת, כִּי נָגְדָּם אוֹרֵחַ יָאר צַיְט קוֹדֵם. אָמְנָם אִם הִטִּילוּ גּוֹרָל וְזָכוּ הָאֲבֵלִים, יֹאמַר לְיָאר צַיְט אוֹרֵחַ מַגְּלֵי דִּידִי גַּרְם, אַף הַיָּאר צַיְט אוֹרֵחַ עִמָּהֶם בַּגּוֹרָל, כִּי נָגְדָּם הוּא כְּמוֹ הֵם. בְּפָרִיסַת שְׁמַע לִפְנֵי הַפֶּתַח דְּהֵינוּ הַמְנָיָן בָּעֲזָרָה שֶׁלִּפְנֵי הַפֶּתַח, אוֹרֵחַ וְתוֹשָׁב שָׁוִין. אָמְנָם קַדִּישׁ שֶׁל תְּהִלִּים וְשִׁיר שֶׁל יוֹם וּשְׁאָר מִזְמוֹרִים וְקַדִּישׁ אַחַר שִׁיר הַשִּׁירִים וְרוּחַ וְקַהָלָת, אֵין חֵלֶק לְאוֹרֵחַ, כִּי אִם בְּיָאר צַיְט כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ. נָהוּג עָלְמָא בְּיוֹם שֶׁפּוֹסְקִין לוֹמַר קַדִּישׁ בְּכָלוֹת אֶחָד עָשָׂר חֹדֶשׁ אוֹמֵר כָּל הַקַּדִּישִׁים, מִיהוּ אֵין דּוֹחֶה לְיָאר צַיְט וּלְבֵן שְׁלֹשִׁים. וְיַפְסִיק מִלּוֹמַר קַדִּישׁ יוֹם אֶחָד קֹדֶם וְלֹא בְּאוֹתוֹ יוֹם שֶׁיִּהְיֶה הַיָּאר צַיְט. לְמָשָׁל אִם מֵת ג' לְחֹדֶשׁ שְׁבָט, צָרִיךְ שֶׁיַּפְסִיק ב' טֵבֵת, דְּהָא הַשְׁתָּא דְּפוֹסְקִים שֶׁלֹּא יַחְשֹׁב אֲבִיו לְרָשָׁע, וְאִם יֹאמַר ג' טֵבֵת יִהְיֶה יוֹם אֶחָד בְּחֹדֶשׁ שְׁנַיִם עָשָׂר וְחִשּׁוּב חֹדֶשׁ, וּכְאִלּוּ אָמַר שְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ, עַל כֵּן יֹאמַר ב' טֵבֵת וְיַפְסִיק בָּזֶה הַיּוֹם, וְג' שְׁבָט יָאר צַיְט. הַיָּאר צַיְט הוּא לְעוֹלָם יוֹם הַמִּיתָה וְלֹא יוֹם הַקְּבוּרָה, אַף שֶׁנִּתְעַכֵּב הַקְּבוּרָה יָמִים רַבִּים, וַאֲפִלּוּ בְּשָׁנָה רִאשׁוֹנָה. אִם מֵתָה אִמּוֹ וְהָאָב מַקְפִּיד שֶׁלֹּא יֹאמַר קַדִּישׁ, אֵין לוֹ לִבְּדוֹ לְמְחוֹת. אוֹרֵחַ אֶחָד שֶׁאָמַר קַדִּישׁ אֶחָד בְּאֵיזֶה בֵּית הַכְּנֶסֶת, אֵין לוֹ עוֹד קַדִּישׁ בְּכָל

בְּאוּר הֲלָכָה

הַיָּאר צַיְט קַדִּישׁ אֶחָד בְּלִי גּוֹרָל וְהַשְּׁאָר קַדִּישִׁים שֶׁל תְּהִלִּים יַפִּיל הַיָּאר צַיְט גּוֹרָל עִם שְׁאָר הָאֲבֵלִים [כְּנֶסֶת יְחֶזְקָאל (בסוף יו"ד סעי' יא-יג)]. בֵּן שְׁבָעָה קָטֹן שֶׁהוֹלֵךְ כָּל שְׁבָעָה לְבֵית הַכְּנֶסֶת, [וְהוּא הַדִּין בְּגָדוֹל אִם הוּא יוֹשֵׁב יְמֵי אֲבֵלוּתוֹ בְּבֵית הַכְּנֶסֶת], יֵשׁ לוֹ כָּל הַקַּדִּישִׁים תְּמִידִין אֲפִלּוּ נֶגֶד בֵּן שְׁלֹשִׁים, רַק לְיָאר צַיְט יֵשׁ לוֹ קַדִּישׁ אֶחָד, וְאִם יֵשׁ הַרְבֵּה יָאר צַיְט נֶגֶד כָּל הַקַּדִּישִׁים נִדְחֶה הַבֵּן שְׁבָעָה קָטֹן לְגַמְרֵי. אִם נִתְבַּשֵּׁל מְמֻנּוּ אֲבֵלוּת שֶׁל שְׁבָעָה מֵחֲמַת הֶרֶגֶל, מִכָּל מָקוֹם כָּל שְׁבָעָה יָמִים מִיּוֹם הַקְּבוּרָה יֵשׁ לוֹ דִּין שְׁבָעָה לְעִנְיַן קַדִּישׁ. [וְכֵן אֵין הֶרֶגֶל מְבַטֵּל מְמֻנּוּ דִּין בֵּן שְׁלֹשִׁים], וּמִכָּל מָקוֹם אֵין לוֹ רַק דִּין בֵּן שְׁבָעָה קָטֹן, כֵּיוָן שֶׁהוֹלֵךְ כָּל שְׁבָעָה לְבֵית הַכְּנֶסֶת. וְכֵן אִם מֵת אָבִיו בֶּרֶגֶל יֵשׁ לוֹ דִּין בֵּן שְׁבָעָה קָטֹן לְעִנְיַן קַדִּישׁ בֶּרֶגֶל, וְאַחַר הֶרֶגֶל אַף שֶׁנּוֹהֵג אֲבֵלוּת מִכָּל מָקוֹם אֵין לוֹ דִּין שְׁבָעָה לְעִנְיַן קַדִּישׁ, רַק שְׁמוֹנָה שְׁבָעָה יָמִים מִיּוֹם הַקְּבוּרָה וְאַחַר כָּךְ אֵין לוֹ רַק דִּין בֵּן שְׁלֹשִׁים. מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ זְכוּת יוֹתֵר לְעִנְיַן קַדִּישׁ בְּגִין שְׁבָעָה גְּדוֹל וּבֵן שְׁבָעָה קָטֹן קַדִּישׁ כְּגוֹן בֵּן שְׁבָעָה וּבֵן שְׁלֹשִׁים וְיָאר צַיְט, יֵשׁ לוֹ זְכוּת לְעִנְיַן הַתְּפִלָּה לְהִתְפַּלֵּל גַּם כֵּן לִפְנֵי הָעָמוּד. לְעִנְיַן קַדִּישׁ בְּתוֹךְ שְׁבָעָה אוֹרֵחַ וְתוֹשָׁב שָׁוִין בְּכָל הַקַּדִּישִׁים, וְאוֹרֵחַ בֵּן שְׁבָעָה מִדְּחָה לְבֵן שְׁלֹשִׁים וְיָאר צַיְט תּוֹשָׁבִים. בֵּן שְׁבָעָה גְּדוֹל וּבֵן שְׁבָעָה קָטֹן שָׁוִים, וַאֲפִלּוּ הָכִי אִם יֵשׁ עוֹד יָאר צַיְט וְיֵשׁ שְׁלֹשָׁה קַדִּישִׁים, אֲז נִדְחֶה הַיָּאר צַיְט לְגַמְרֵי, וּבֵן שְׁבָעָה גְּדוֹל אוֹמֵר שְׁנֵי קַדִּישִׁים וּבֵן שְׁבָעָה קָטֹן קַדִּישׁ אֶחָד, דְּיָכוֹל הַגָּדוֹל לוֹמַר לְהַקָּטֹן אֲנָא לֹא מִפְּךָ קָא שָׁקִילְנָא הַקַּדִּישׁ אֶלָּא מֵהַיָּאר צַיְט, שֶׁאֲנִי קוֹדֵם לוֹ לְקַדִּישׁ וְכַנַּ"ל. בֵּן שְׁלֹשִׁים יֵשׁ לוֹ כָּל הַקַּדִּישִׁים שֶׁל חִיּוּב נֶגֶד אֲבֵל שְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ, אֲבָל קַדִּישׁ שֶׁל תְּהִלִּים אוֹ שִׁיר שֶׁל יוֹם אוֹ שֶׁל מְזֻמּוֹר שִׁיר חֲנֻכַּת הוּא לָאֲבֵלֵי שְׁנַיִם עָשָׂר

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

שָׁהֲרֵי (מ) לְעוֹלָם צְרִיכִין לוֹמַר קַדִּישׁ אַחַר שֶׁאָמְרוּ פְּסוּקִים, וּבְעַלְיָנוּ יֵשׁ גַּם כֵּן פְּסוּקִים וּצְרִיכִים קַדִּישׁ אַחֲרָיו, אֶלָּא שֶׁנָּהֲגוּ בְּקַדִּישׁ זֶה לְהַנִּיחוֹ לְיָתוֹם שֶׁמֵּת אָבִיו וְאִמּוֹ, מִפְּנֵי שֶׁיֵּשׁ יְתוֹמִים קְטַנִּים אוֹ אֲפִלּוּ גְּדוֹלִים שֶׁאֵינָם יְכוֹלִים לִהְיוֹת שְׁלוּחֵי צִבּוּר וְלוֹמַר קַדִּישׁ וּבָרְכוּ אַחַר אֲבִיו וְאִמּוֹ, [שֶׁאִם הָיוּ יְכוֹלִים לְהִתְפַּלֵּל לִפְנֵי הָעַמּוּד זֶהוּ טוֹב יוֹתֵר מֵאֲמִירַת קַדִּישׁ], וּכְבָר יָדוּעַ מִמַּעֲשֶׂה דְּרַבִּי עֲקִיבָא תּוֹעֶלֶת הַגָּדוֹל שֶׁיֵּשׁ לַמֵּת כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ בֵּן הָאוֹמֵר קַדִּישׁ וּבָרְכוּ, וּבְיוֹתֵר בְּתוֹךְ שָׁנָה רִאשׁוֹנָה, לְכָךְ תִּקְּנוּ וְהִנִּיחוּ קַדִּישׁ זֶה שֶׁאֵין צָרִיךְ שׁוּם דָּבָר יוֹתֵר לִיתוֹמִים הַן קְטַנִּים הַן גְּדוֹלִים. וּבְסוֹף הַסִּימָן הָעָתַקְתִּי בְּבֵאוּר הֲלָכָה כָּל דִּינֵי קַדִּישׁ בְּקִצּוּר, וּבְשֵׁם מַאֲמַר קַדִּישִׁין יִקָּרֵא: (יא) **יָכוֹל לְאָמְרוֹ אִם אֵין**

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(מ) כָּל זֶה מִלְּבוּשׁ (סי' קלג ס"א):

Mishna Brura Memukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah

הִלְכוֹת תְּפִלָּה סִימָן קלב

מַקְפִּידִין (אגור (סי׳ שלד) ותשב״ץ (קטן סי׳ תכה) ותשובת מהרי״ל סימן ס״ד). (יב) וְיֵשׁ לוֹמַר פְּטוּם הַקְּטֹרֶת (ו) [ז] (יג) עֲרֵב (יד) וְבַקֶּר אַחַר הַתְּפִלָּה, וְאוֹמְרִים תְּחִלָּה אֵין כֵּאלֹהֵינוּ וְכוּ׳. (טו) וְאוֹמְרִים (ו) [ז] הַשִּׁיר שֶׁהַלְוִיִּם הָיוּ אוֹמְרִים בַּמִּקְדָּשׁ, (טז) שַׁחֲרִית לְבַד (טור). וְיֵשׁ שֶׁכָּתְבוּ

בֵּאוּר הֲלָכָה

בְּתֵי הַכְּנֶסֶת שֶׁל קְהִלָּה זוֹ עַד שִׁשִּׁים יוֹם. כָּל זֶה הָעֲלִיתִי מִדִּבְרֵי פּוֹסְקִים רִאשׁוֹנִים וְאַחֲרוֹנִים. וְעַיֵּן בִּכְנֶסֶת יְחֶזְקֵאל סוֹף חֵלֶק יוֹרֶה דֵּעָה. [וְעַיֵּן בְּסֵפֶר אֵלִיָּה רַבָּה (סק״ד ובסוף הסימן) דְּהֵבִיא כַּמָּה דִּינִים וְשׁוּ״ת בְּעִנְיָנִים הָאֵלּוּ]: (ו) עֲרֵב וְבֹקֶר אַחַר הַתְּפִלָּה. הִקְשָׁה הַשֵּׁ״ז (סק״ב) דְּאִיתָא בַּשַּׁ״ס (פסחים נט.) אֵין לְךָ דָּבָר שֶׁקּוֹדֵם לְתָמִיד שֶׁל שַׁחַר אֶלָּא קְטֹרֶת בִּלְבַד, וְהַתְּפִלָּה כְּנֶגֶד תְּמִידֵי תַּקָּנוּם, אִם כֵּן הָיָה לָנוּ לְהַקְדִּים פְּטוּם הַקְּטֹרֶת קֹדֶם לִתְפִלַּת שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה, עַיֵּן שָׁם שֶׁהֶעֱלָה וְעַל פִּי זֶה נִתְגַּוְּנוּ לוֹמַר פְּטוּם הַקְּטֹרֶת קֹדֶם בָּרוּךְ שֶׁאָמַר. עַד כָּאן. וְהַמְּגֵן אַבְרָהָם (סק״ג) הִקְשָׁה לָמָּה אָנוּ אוֹמְרִים אוֹתָהּ אַחַר מוּסָף, וַהֲלֹא הַקְּטֹרֶת קָדְמָה לְמוּסָפִין לְכֵלִי עַלְמָא. וּמִיַּשֵּׁב דְּאָפְשָׁר דְּכַוָּנָתָם לְפָטֵר מִתּוֹךְ דִּבְרֵי תּוֹרָה, עַיֵּן שָׁם. וּבְשֶׁלְ״ה (סידור שער השמים בצוואת המחבר) כָּתַב לְאָמְרָהּ בְּשַׁחֲרִית קֹדֶם הַתְּפִלָּה וְאַחַר הַתְּפִלָּה. וּבְעָרֵב אוֹמַר קֹדֶם תְּפִלַּת מִנְחָה אֲבָל לֹא לְאַחַר תְּפִלַּת מַעֲרִיב, דְּהָא הַקְּטֹרֶת קְטֹרֶת פְּסוּל לְאַחַר הַדְּלָקַת נֵרוֹת. עַיֵּן כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה (סי׳ קלג הגה״ט) וּמְגֵן אַבְרָהָם (שם) וּבְסֵפֶר בְּאֵר שָׁבַע (תמיד פ״ז ד״ה השיר): (ז) הַשִּׁיר שֶׁהַלְוִיִּם. מְצָאתִי כְּתוּב דְּמַה שֶׁאוֹמְרִים מִשְׁנַת הַשִּׁיר שֶׁהָיוּ הַלְוִיִּם וְכוּ׳ (תמיד פ״ז מ״ד) טָעוּת הוּא, דִּכְוָנַת הַשּׁוּר לוֹמַר בְּכָל יוֹם שִׁיר הַשָּׁיָךְ לְאוֹתוֹ יוֹם, וְכֵן כָּתַב הָרַמְבַּ״ם בְּסִדְרַ הַתְּפִלָּה (נוסח הקרי״ס), וְכֵן כָּתַב הַכְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה (סי׳ קלג הגה״ט). וּמְגֵן אַבְרָהָם (סק״ד) כָּתַב נִרְאֶה לִי שֶׁכַּוָּנַת הַשּׁוּר לוֹמַר הַמִּשְׁנָה גַּם כֵּן כְּדֵי לְפָטֵר מִדִּבְרֵי תּוֹרָה עַיֵּן שָׁם, וּמַשִּׁיךְ דְּכֵשֶׁבָּת נוֹהֲגִין לוֹמַר הַמִּשְׁנָה כְּמוֹ שֶׁנִּדְפַּס בְּכָל הַסִּדּוּרִים. כָּתַב הַשְּׁיָרֵי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה (סי׳ קלג הגה״ט סק״ו) רָאִיתִי מִנְהָג בְּכָל הַמְּקוֹמוֹת, דְּבְרֹאשׁ חֹדֶשׁ וְחֹל הַמּוֹעֵד וַחֲנֻכָּה

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

אוֹתִיּוֹת שָׁווֹת, עַיֵּן שָׁם: (ו) עֲרֵב. עַיֵּן בְּאֵר הֵיטֵב. וְעַיֵּן בְּשׁוּ״ת נוֹדַע בִּיהוּדָה (מהדו״ק) סִימָן י׳ שֶׁהִנֵּפֵשׁ בַּשּׁוּר אֲתָה הוּא שֶׁהִקְטִירוּ כוּ׳, וְאֵין שָׁם הַשֵּׁם אֱלֹהֵינוּ וַאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ. וְהַטַּעַם שֶׁאוֹמְרִים תְּחִלָּה אֵין כֵּאלֹהֵינוּ כוּ׳, לְפִי שֶׁהַקְּטֹרֶת מַעֲשָׂרָה, לְכָךְ אוֹמְרִים אֵין כֵּאלֹהֵינוּ, שֶׁלֹּא יֹאמַר כֹּחִי וְעֹצֶם יָדִי כוּ׳, וְעַיֵּן אַבּוּדְרָהָם (הל׳ פסוח הקטורת). עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. וְכֵן כָּתַב מַחֲזִיק בְּרָכָה סִימָן מ״ח (סק״ב) בְּשֵׁם אַרְחוֹת חַיִּים (הלכות אחר י״ח אות ז) וְהָאַבּוּדְרָהָם (שם). וּבְקֶנְטְרֵס אַחֲרוֹן שָׁם (סק״א) כָּתַב שֶׁבְּסֵפֶר הַכַּוָּנוֹת שֶׁמְּדַּר מַהֲרַ״שׁ וִיטָל בֶּן מוֹרְנוּ הָרַב חַיִּים (דרוש עלינו לשבח) מָה שֶׁקִּבֵּל מֵרַבּוֹ הָאַר״י, שֶׁבֵּין בְּסֵדֶר הַזְּמִירוֹת בֵּין אַחַר תְּהִלָּה לְדָוִד בֵּין קֹדֶם מִנְחָה יֹאמַר אַתָּה הוּא ה׳ אֱלֹהֵינוּ שֶׁהִקְטִירוּ, וְכֵן כָּתַב בְּאוֹר צַדִּיקִים. גַּם מִבְּאֵר בְּסֵדֶר הַכְּנֻסוֹת (דרושי תפילת השחר) שֶׁאַחַר הַקְּטֹרֶת בְּכָל פַּעַם יֹאמַר שֶׁלֹּשׁ פְּעָמִים ה׳ צְבָאוֹת כוּ׳, וְלֹא יֹאמַר שׁוּם פָּסוּק אַחֵרִים כִּי אִם וְעָרְבָה, עַיֵּן שָׁם. וְעַיֵּן בְּשׁוּ״ת בֵּית אֶפְרַיִם סִימָן ח׳ בְּנֶפֶשׁ אַחַת לְשִׁשִּׁים אוֹ לְשִׁבְעִים שָׁנָה, וּבְדִבְרֵי הַתּוֹסָפוֹת דְּשַׁבְּוּעוֹת (י: ד״ה מותר). וְעַיֵּן בְּתִשְׁוּבַת הֲרַלְבַּ״ח (סי׳ קיח): (ז) הַשִּׁיר. עַיֵּן בְּאֵר הֵיטֵב. וְעַיֵּן בְּשׁוּ״ת בֵּית אֶפְרַיִם סִימָן ט׳ מַה שֶּׁכָּתַב עַל דִּבְרֵי הַמְּגֵן אַבְרָהָם (סק״ד) וְהַפְּרִי חָדָשׁ. וְעַיֵּן שוּ״ת שְׁב יַעֲקֹב סִימָן (כ״ב) [כ״ג]:

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

וְכוּ׳. רְצוֹנוֹ לוֹמַר דַּוְקָא כְּשֶׁהוּא מְשַׁעֵר שֶׁלֹּא יַקְפִּידוּ עַל זֶה. וּמִסְתַּבְּרָא דְּכָל זֶה הוּא לְעִנְיַן קָדִישׁ יָתוֹם מִפְּנֵי שֶׁקָּדִישׁ זֶה מְיֻחָד לְיתוֹמִים, אֲבָל לְהִתְפַּלֵּל לִפְנֵי הָעֲמוּד אוֹ לִפְרֹס עַל שְׁמַע, אֵין לוֹ לָחוּשׁ כְּלָל שֶׁמָּא יַקְפִּידוּ עַל זֶה: (יב) וְיֵשׁ לוֹמַר וְכוּ׳. מִפְּנֵי שֶׁהַקְּטֹרֶת הָיוּ מַקְטִירִין פַּעֲמַיִם בְּכָל יוֹם כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בַּתּוֹרָה: (יג) עֲרֵב. הַיְנוּ (ט) אַחַר תְּפִלַּת מִנְחָה אוֹ קֹדֶם לָהּ, דְּהַקְּטֹרֶת לֹא הָיוּ מַקְטִירִין בַּלַּיְלָה: (יד) וּבֹקֶר אַחַר הַתְּפִלָּה. וְצָרִיךְ עִיּוּן לָמָּה אָנוּ אוֹמְרִין אוֹתָהּ בְּשַׁבָּת וְיוֹם טוֹב אַחַר מוּסָף, (י) וַהֲלֹא הַקְּטֹרֶת קוֹדֶמֶת לְמוּסָפִין לְכֵלִי עַלְמָא וְהֵיא שֵׁיכָא לְקָרְבַּן תָּמִיד, וְאָפְשָׁר דְּכַוָּנָתָם לְפָטֵר מִתּוֹךְ דִּבְרֵי תּוֹרָה. וּבַכְּתָבִים (שער הכוונות דרושי תפילת השחר) אִיתָא שֶׁהַטַּעַם לְהַבְרִיחַ הַקְלָפוֹת. וּבְשֶׁלְ״ה (מסכת תענית אות תורה סוד התענית ס״ק יט, וסידור שער השמים בצוואת המחבר) כָּתַב לְאָמְרוֹ קֹדֶם תְּפִלָּה וְאַחֲרֶיהָ: (טו) וְאוֹמְרִים הַשִּׁיר וְכוּ׳. עַיֵּן בְּמֶגֶן אַבְרָהָם (סק״ד) שֶׁמַּפִּיק דְּכַוָּנַת הָרַמְ״א לוֹמַר בְּכָל יוֹם הַשִּׁיר הַשַּׁיָּךְ לְאוֹתוֹ יוֹם, (דְּהַיְנוּ שֶׁבְּיוֹם רִאשׁוֹן הָיוּ הַלְוִיִּם מְשׁוֹרְרִים לְדָוִד מִזְמוֹר לַה׳ הָאָרֶץ וּמְלוֹאָהּ וְגוֹ׳ (תהלים כד) עַד סוֹף הַמִּזְמוֹר, וְכֵן בְּכָל יוֹם הַמִּזְמוֹר הַשַּׁיָּךְ לוֹ), אֲבָל אֵין כַּוָּנָתוֹ שֶׁיֹּאמְרוּ מִשְׁנַת הַשִּׁיר שֶׁהָיוּ הַלְוִיִּם אוֹמְרִים וְכוּ׳ (תמיד פ״ז מ״ד). אֲכָל [בְּשַׁבָּת] נוֹהֲגִין הָעוֹלָם לוֹמַר מִשְׁנָה זוֹ אַחַר פְּטוּם הַקְּטֹרֶת כְּמוֹ שֶׁנִּדְפַּס בַּסִּדּוּרִים: (טז) שַׁחֲרִית לְבַד. אַף דְּבַמִּקְדָּשׁ הָיוּ אוֹמְרִים שִׁירָה עַל נְסָכֵי הַיַּיִן גַּם עַל תָּמִיד שֶׁל בֵּין הָעַרְבַּיִם, (יא) אֲכָל מִפְּנֵי שֶׁכַּמָּה פְּעָמִים הָיוּ הַכֹּהֲנִים טְרוּדִין וְהָיוּ מְבִיאִין הַנְּסָכִים שֶׁל בֵּין הָעַרְבַּיִם בַּלַּיְלָה. וּבַלַּיְלָה אֵין אוֹמְרִים שִׁירָה, לְפִיכָךְ נוֹהֲגִין לוֹמַר הַשִּׁיר בְּשַׁחֲרִית לְבַד. וַאֲיָזֶה מִזְמוֹר נוֹהֲגִין לוֹמַר בְּיוֹם טוֹב לְשִׁיר שֶׁל יוֹם יִבֹאַר אִם יִרְצֶה ה׳ הַשֵּׁנִי, דְּיִכּוֹל לוֹמַר אֲנִי רוֹצֶה לְהַקְדִּים עַצְמִי לְמַצָּוָה. אִם יֵשׁ כַּמָּה יְאֹר צִיט וְהַטִּילוּ גּוֹרָל, וְהָיָה לִשְׁנַיִם אוֹתִיּוֹת שָׁוִים גְּדוֹלִים כְּמִנְיָן, הַגּוֹרָל בָּטֵל לְגַמְרֵי וְיַטִּילוּ גּוֹרָל מֵחָדָשׁ כָּל הַיְאֹר צִיט. אָמְנָם אִם אֶחָד הָיָה לוֹ אוֹת גָּדוֹל שָׁעוֹלֶה לוֹ מִנְיַן הַגּוֹרָל, וְאַחֵרִים שְׁנַיִם שָׁוִים, אֲזַי הָרִאשׁוֹן זָכָה, וְהָאֲחֵרִים יְטִילוּ גּוֹרָל בָּלָם אַף זֶה שֶׁהָיָה לוֹ אוֹת פְּחוֹת מִשְּׁנַיִם אֵלּוּ, וְלֹא זָכָה רַק הָרִאשׁוֹן. מִי שֶׁהָיָה יְאֹר צִיט וְלֹא הָיָה יָכוֹל לוֹמַר קְדִישׁ, כְּגוֹן שֶׁהָיָה בְּדֶרֶךְ אוֹ שֶׁלֹּא הִגִּיעַ לוֹ קָדִישׁ, יָכוֹל לוֹמַר קָדִישׁ בִּתְפִלַּת עַרְבִית שֶׁל אַחַר יוֹם הַיְאֹר צִיט. מִי שֶׁשָּׁכַח יוֹם מִיתַת אָבִיו וְאִמּוֹ, יִבְחַר לוֹ יוֹם אֶחָד בַּשָּׁנָה שֶׁיֹּאמַר בּוֹ קָדִישׁ, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יַשִּׂיג זְכוּת אֲחֵרִים בַּקָּדִישִׁים. וְהוּא הַדִּין אִם סָפַק לוֹ אִם מֵת אָבִיו וְאִמּוֹ יָכוֹל לוֹמַר קָדִישׁ מִסָּפֵק אִם אֵינוֹ גּוֹזֵל לַאֲחֵרִים. מִי שֶׁהוּא מִתְפַּלֵּל בְּבֵית הַכְּנֶסֶת אוֹ בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ תָּמִיד, אִם בָּא לוֹמַר קָדִישׁ בְּבֵית הַכְּנֶסֶת אַחֶרֶת, הָאֲבֵלִים שֶׁבָּשָׁם יְכוֹלִים לִדְחוֹתוֹ, וַאֲפִלּוּ אִם הוּא בְּתוֹךְ שְׁבֻעָה, דְּגָרַע מֵאוֹרַח כִּי אֵין לוֹ מָקוֹם לְהִתְפַּלֵּל, וְזֶה יֵשׁ לוֹ מָקוֹם לְהִתְפַּלֵּל. כְּשֶׁיֵּשׁ בְּבֵית הַכְּנֶסֶת אֲחִים שֶׁאוֹמְרִים קָדִישׁ אֶחָד אֲבִיהֶם אוֹ אִמָּם, וְיֵשׁ עוֹד אֲבֵל אֶחָד שֶׁהוּא יָחִיד לְאָבִיו, אָז יַחְלְקוּ כֻּלָּם בְּגוֹרָל יַחַד וְלֹא חָשְׁבִינַן אוֹתָן הָאֲחִים בְּנֵי אִישׁ אֶחָד כְּאִישׁ אֶחָד, כִּי כֻּלָּם חַיָּבִים לוֹמַר קָדִישׁ בִּשְׁבִיל כְּבוֹד אָב וְאֵם. כָּתַב הַמְּגֵן אַבְרָהָם (שם) בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת רַמְ״א (סי׳ קי״ח), דְּאִם אֵין לוֹ בֵּן, רָאוּי לִתֵּן לְבֶן בְּנוֹ קָדִישׁ, אַף שֶׁאָר הָאֲבֵלִים יֹאמְרוּ שְׁנֵי קַדִּישִׁים וְהוּא יֹאמַר קָדִישׁ אֶחָד, וְהוֹלְכִים בָּזֶה אַחַר הַמִּנְהָג. הָאֲבֵל מִתְפַּלֵּל לִפְנֵי הָעֲמוּד אֲפִלּוּ בְּיָמִים שֶׁאֵין אוֹמְרִים בָּהֶם

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(ט) מְגֵן אַבְרָהָם (סק״ג): (י) מְגֵן אַבְרָהָם (שם): (יא) מְגֵן אַבְרָהָם (סק״ד):

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah

הִלְכוֹת תְּפִלָּה סִימָן קלב קלג קלד

לְזַהֵר לוֹמַר פְּסוּם הַקְּטֹרֶת מִתּוֹךְ הַכְּתָב, וְלֹא בְּעַל פֶּה, מִשּׁוּם שֶׁהָאֱמִירָה בְּמָקוֹם הַהַקְטָרָה, וְחָיְשִׁינַן (מ) (יז) שֶׁמָּא יְדַלֵּג (בית יוסף (סי׳ קלג ד״ה ומ)מר) בשם מהר״י אבוהב (סי׳ קלג) וארחות חיים) אֶחָד מִסְּמָמְנִים, וְאָמְרִינַן (כריתות ו.) שֶׁהוּא חַיָּב מִיתָה אִם חִסֵּר אַחַת מִסְּמָמְנָיָה, וְלָכֵן נָהֲגוּ שֶׁלֹּא לְאָמְרוֹ בְּחוֹל, שֶׁמְּמַהֲרִין לְמַלֹּאכְתָּן וְחָיְשִׁינַן שֶׁמָּא יְדַלֵּג. וּכְשֶׁיּוֹצֵא מִבֵּית הַכְּנֶסֶת אוֹמֵר ״ה׳ נְחֵנִי״ וְגוֹ׳ (תהלים ה ט) (כל בו (סי׳ פז)) (ט) (יח) וּמִשְׁתַּחֲוֶה וְיוֹצֵא (מהרי״ל (הל׳ תפילה)):

קלג דִּין בָּרְכוּ בְּשַׁבָּת. וּבוֹ סָעִיף אֶחָד:

א תְּשׁוּבַת הָרִיבַ״שׁ (סי׳ שלד).

א א(בְּשַׁבָּת וְיוֹם טוֹב אֵין אוֹמְרִים בָּרְכוּ אַחַר קְדִישׁ בָּתְרָא. הַגָּה: (א) אֲפִלּוּ בְּמָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ לְאָמְרוֹ בִּימוֹת הַחוֹל שָׁמָּא לֹא הָיוּ יְחִידִים בְּבֵית הַכְּנֶסֶת כְּשֶׁאָמְרוּ 'בָּרְכוּ', מִכָּל מָקוֹם בְּשַׁבָּת וְיוֹם טוֹב אֵין לְאָמְרוֹ, (ב) דְּהַכֹּל בָּאִין לְבֵית הַכְּנֶסֶת קֹדֶם בָּרְכוּ (בית יוסף (ד״ה הטיר) בשם ריב״ש (סי׳ שלה)):

קלד סֵדֶר וְהוּא רַחוּם וְהַגְּבָהַת הַתּוֹרָה. וּבוֹ ב׳ סְעִיפִים:

א ר״י אַבּוּהַב בְּשֵׁם הַגְּאוֹנִים.

א א(הַגָּה: (א) נוֹהֲגִין לְהַרְבּוֹת בְּתַחֲנוּנִים בְּשֵׁנִי וּבַחֲמִישִׁי, (ב) וְאוֹמְרִים) (טור) **וְהוּא רַחוּם, וְאוֹמְרִים אוֹתוֹ בְּקוֹל רָם, וְאִם לֹא אָמְרוֹ** (ג) [א] **מֵעֲמָד, עוֹבֵר עַל הַתַּקָּנָה** (ג) **וְנִקְרָא פּוֹרֵץ גָּדֵר.** הַגָּה: וְכֵן נוֹהֲגִין (ד) לְאָמְרוֹ מֵעֲמָד,

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

א (א) מֵעֲמָד. עַיֵּן בְּאֵר הֵיטֵב מַה שֶּׁכָּתַב בְּשֵׁם שְׁיָרֵי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה (הגה״ט סק״א), וְהָאִידְנָא אֵין רֹב צִבּוּר מַמְתִּינִין עַל הַשְּׁלִיחַ צִבּוּר וְכָל אֶחָד נוֹפֵל בְּשָׁעָה שֶׁגָּמַר, וְאֵין לוֹ לְיָחִיד לְהַמְתִּין עַל הַשְּׁלִיחַ צִבּוּר, כִּי מוּטָב שֶׁלֹּא יִפֹּל כָּל דָּךְ קֹדֶם נְפִילַת אַפַּיִם, וַאֲפִלּוּ בְּמִדְינוֹת אֲלוּ שֶׁאוֹמְרִם אַחַר רַחוּם, מִכָּל מָקוֹם רָאוּי לְהִסְתַּכֵּל עַל כָּל פָּנִים לְוַדַּאי רַחוּם, וְעַיֵּן לְעֵיל

בְּאֵר הֵיטֵב

וּפּוּרִים בְּמָקוֹם הַשִּׁיר שֶׁהָיוּ הַלְוִיִּם אוֹמְרִים, אוֹמְרִים שִׁיר אַחַר מַעֲנֵינוּ שֶׁל יוֹם, בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ בָּרְכִי נַפְשִׁי (תהלים קד), בְּחוֹל הַמּוֹעֵד דְּפֶסַח הוֹדוּ לַה׳ (תהלים קיח), וּבְחֹל הַמּוֹעֵד דְּחַג כְּאֵיל תַּעֲרֹג (תהלים מב), וּבַחֲנֻכָּה מִזְמוֹר שִׁיר חֲנֻכַּת הַבַּיִת לְדָוִד (תהלים ל), וּבְפוּרִים עַל אֵיתֵּל הַשַּׁחַר (תהלים כב). וְתָמַהּ אֲנִי מִי הִתִּיר לָהֶם לְשַׁנּוֹת הַשִּׁיר שֶׁהָיוּ הַלְוִיִּם אוֹמְרִים בְּכָל יוֹם, עַיֵּן שָׁם שֶׁהֶעֱלָה שֶׁלֹּא לְדַלֵּג הַשִּׁיר שֶׁהָיוּ הַלְוִיִּם אוֹמְרִים בְּכָל יוֹם. אֶלָּא שֶׁיֹּאמְרוּ הַשִּׁיר שֶׁהָיוּ הַלְוִיִּם אוֹמְרִים בְּכָל יוֹם, וְהַשִּׁיר מַעֲנֵינוּ שֶׁל יוֹם, וְכֵן כָּתַב הָרַמַּ״ע סִימָן כ״ה. אֶלָּא מֵיהוּ אֵיזֶה מִקְרֵאִים, הֶעֱלָה שָׁם דְּשִׁיר שֶׁל כָּל יוֹם קוֹדֶם, דְּתָדִיר וְשֶׁאֵינוֹ תָּדִיר קוֹדֵם, אֲבָל בַּחֲנֻכָּה אוֹמֵר מִזְמוֹר שִׁיר חֲנֻכַּת הַבַּיִת קֹדֶם לַמִּזְמוֹר שֶׁהָיוּ הַלְוִיִּם אוֹמְרִים בְּכָל יוֹם, מִשּׁוּם פִּרְסוּמֵי נִסָּא, עַיֵּן שָׁם. וְעַיֵּן מָגֵן אַבְרָהָם (שם): (ד) **שָׁמָּא יְדַלֵּג.** עַיֵּן מַה שֶּׁהִקְשָׁה הָרַב בְּאֵר שֶׁבַע בְּמַשָּׂכֶת כְּרִיתוּת דַּף (מ״ו) [ו׳] (ד״ה חיסר וכו׳ לאו) עַל הַבַּיִת יוֹסֵף סִימָן זֶה (סי׳ קלג ד״ה ואומר), וְכֵן הוּא בְּטֻ״ז (סק״ב) וּבְמָגֵן אַבְרָהָם (סק״ה). וּבְתְשׁוּבַת שַׁעַר אֶפְרַיִם סִימָן (י״ז) רוֹצֶה לְיַשֵּׁב הַבַּיִת יוֹסֵף עַיֵּן שָׁם. וְאֵינוֹ כֵּן מִשְּׁמָעוּת דִּבְרֵי הַבַּיִת יוֹסֵף, דְּלְהַבַּיִת יוֹסֵף מַשְׁמַע דַּאֲפִלּוּ לֹא נָתַן בְּתוֹכוֹ עֲשָׂב שֶׁמַּעֲלֶה עֲשָׁן אֵינוֹ חַיָּב מִיתָה עַיֵּן שָׁם, וְזֶה הֶפֶךְ דִּבְרֵי הָרַב בַּעַל שַׁעַר אֶפְרַיִם, וְצָרִיךְ עִיּוּן. וְעַיֵּן בְּסֵפֶר מִשְׁנָה לַמֶּלֶךְ (הלכות כלי המקדש פ״ב ה״ג), וּבְסֵפֶר מִקְרַאֵי קֹדֶשׁ דַּף קכ״ה עַמּוּד ב׳, וּבְסֵפֶר בִּרְכַּת הַזָּבַח (כריתות ו. ד״ה חיסר), וּבִפְרִי חָדָשׁ. [וְעַיֵּן בְּסֵפֶר אֵלִיָּה רַבָּה (סק״ה) שֶׁהָאֲרִיךְ מְאֹד בָּזֶה]. מִי רַגְלַיִם הַנִּזְכָּר בְּפְסוּם הַקְּטֹרֶת, כְּתַב הַכֹּל בּוֹ (סי׳ לח) מֵעֵין אֶחָד שֶׁשְּׁמוֹ מִי רַגְלַיִם, וּמַה שֶּׁכָּתוּב מִפְּנֵי הַכְּבוֹד פְּרוּשׁוֹ לְפִי שֶׁיֵּשׁ לְאוֹתוֹ מַעְיָן שֵׁם שֶׁל בִּזָּיוֹן. וּבְכֹאַר שֶׁבַע (שם ד״ה והלא) הָאֲרִיךְ לְהוֹכִיחַ דְּמֵי רַגְלַיִם מַמָּשׁ קָאָמַר, עַיֵּן שָׁם. וְעַיֵּן בְּבְנֵי יַעֲקֹב (סי׳ קלג הגה״ט): (ט) **וּמִשְׁתַּחֲוֶה וְיוֹצֵא.** עָשָׂה שֵׁשׁ הִשְׁתַּחֲוָאוֹת כְּשֶׁהֻלַּךְ מִמְּקוֹמוֹ לְמוּל אֲרוֹן הַקֹּדֶשׁ וּבְצֵאתוֹ מִפֶּתַח בֵּית הַכְּנֶסֶת בְּכָל פַּעַם, כְּתַלְמִיד הַנִּפְטָר מֵרַבּוֹ. כְּשֶׁיֵּצֵא מִבֵּית הַכְּנֶסֶת, לֹא יֵצֵא וְאֲחוֹרָיו לְהֵיכָל, אֶלָּא יְצַדֵּד וְכֵן בִּירִידָתוֹ מֵהַתֵּבָה, עַמֶּק הַבְּרָכָה (ענין תפילה עצמה אות מא) מִגֵּן אַבְרָהָם (סק״ו):

א (ך) **מֵעֲמָד.** וְכֵן אֵל אָרֵךְ אַפַּיִם, מִפְּנֵי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ חֲטָאנוּ וּוִדּוּי. וְאִם סַיֵּם וְהוּא רַחוּם קֹדֶם הַשְּׁלִיחַ צִבּוּר, יַמְתִּין עִם רַחוּם וְחַנּוּן עַל הַשְּׁלִיחַ צִבּוּר וְנוֹפֵל עִמּוֹ. שְׁיָרֵי

בֵּאוּר הֲלָכָה

תַּחֲנוּן, אֲבָל בְּיָמִים שֶׁאֵין אוֹמְרִים בָּהֶם לַמְנַצֵּחַ וְאֵל אָרֵךְ אַפַּיִם אֵין לְהָאֲבֵל לְהִתְפַּלֵּל לִפְנֵי הָעַמּוּד, וּמִיהוּ בָּעֶרֶב יוֹם הַכִּפּוּרִים נוֹהֲגִין שֶׁאָבֵל מִתְפַּלֵּל לִפְנֵי הָעַמּוּד. כָּתַב הַמָּגֵן אַבְרָהָם (שם) מוּטָב לִבְנוֹ שֶׁיִּשְׁכֹּר אֶחָד לוֹמַר קְדִישׁ בִּמְקוֹמוֹ מִשֶּׁיֹּאמַר אֶחָד בְּחִנָּם, וְעַיֵּן בִּתְשׁוּבַת חֵתָם סוֹפֵר (ח״ב סי׳ שמה) דְּאֵין לְהַשְׂכִּיר זְכִיָּה בְּמָקוֹם הָאֲבֵלִים. וְעַתָּה נִבְאַר קְצָת מִדִּינֵי תּוֹשָׁב וְאוֹרֵחַ. אִם שְׁנֵיהֶם בְּנֵי שְׁלֹשִׁים אוֹ בְּנֵי שְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ אוֹ שְׁנֵיהֶם יָאר צֵיט, דּוֹחֶה הַתּוֹשָׁב אֶת הָאוֹרֵחַ לְגַמְרֵי מִלְּהִתְפַּלֵּל וְלוֹמַר קְדִישׁ עַל הָעַמּוּד, [אַךְ בִּפְרִיסַת שְׁמַע וְקְדִישׁ שֶׁעַל הַפֶּתַח שְׁנֵיהֶם שָׁוִין, וַיְחַלְּקוּ בְּגוֹרָל], וּמִכָּל מָקוֹם פַּעַם רִאשׁוֹנָה יֵשׁ רְשׁוּת לְאוֹרֵחַ בֶּן שְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ לְהִתְפַּלֵּל וְלוֹמַר קַדִּישׁ יָתוֹם בְּמָקוֹם תּוֹשָׁב בֶּן שְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ, וְכֵן בְּכָל שְׁלֹשִׁים יוֹם יֵשׁ רְשׁוּת לְאוֹרֵחַ לְהִתְפַּלֵּל וְלוֹמַר קַדִּישׁ יָתוֹם פַּעַם אֶחָד. יָאר צֵיט תּוֹשָׁב וּבֶן שְׁלֹשִׁים אוֹרֵחַ, הָאוֹרֵחַ יֹאמַר קַדִּישׁ שְׁלִישִׁי וְהַתּוֹשָׁב יֹאמַר קַדִּישׁ רִאשׁוֹן וְשֵׁנִי. יָאר צֵיט אוֹרֵחַ וּבֶן שְׁלֹשִׁים תּוֹשָׁב, אוֹ בֶּן שְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ תּוֹשָׁב, יֵשׁ לְיָאר צֵיט אוֹרֵחַ רַק קַדִּישׁ אֶחָד דְּהֵינוּ קַדִּישׁ רִאשׁוֹן. בֶּן שְׁלֹשִׁים אוֹרֵחַ וּבֶן שְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ תּוֹשָׁב, שְׁנֵיהֶם שָׁוִין, וְיַחְלְקוּ בְּכָל הַתְּפִלָּה בַּקְּדִישִׁים. אִם יֵשׁ בֶּן שְׁלֹשִׁים תּוֹשָׁב, וְיָאר צֵיט תּוֹשָׁב וְיָאר צֵיט אוֹרֵחַ, יֵשׁ לְיָאר צֵיט אוֹרֵחַ גַּם כֵּן קַדִּישׁ אֶחָד, וְאֵינוֹ יָכוֹל הַיָּאר צֵיט תּוֹשָׁב לוֹמַר לְיָאר צֵיט אוֹרֵחַ אֲנִי קוֹדֵם נְגִדְּךָ,

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

לְקַמֵּן בְּהִלְכוֹת יוֹם טוֹב: (יז) **שָׁמָּא יְדַלֵּג.** וּבְבֵית יוֹסֵף (סי׳ קלג ד״ה ואומר) מְפַקְפֵּק בָּזֶה, דַּהֲלֹא אֵין מִיתָה אֶלָּא בְּהַקְטָרָה לֹא בַּאֲמִירָה, וְעוֹד דְּאֵין מִיתָה אֶלָּא בְּמֵזִיד, לָכֵן הַמְדַקְדְּקִין נוֹהֲגִין לְאָמְרוֹ בְּכָל יוֹם [מָגֵן אַבְרָהָם] (סק״ה). (יג) וְיֵשׁ שֶׁכָּתְבוּ דְּאוֹתָן שֶׁאֵין אוֹמְרִין רַק בְּשַׁבָּת אֵין מַרְגִּילָא בְּפוּמֵיהוּ כָּל כָּךְ, יֹאמְרוּ מִתּוֹךְ הַסִּדּוּר: (יח) **וּמִשְׁתַּחֲוֶה וְיוֹצֵא.** דְּבַמִּקְדָּשׁ נָמֵי כְּשֶׁגָּמְרוּ הָעֲבוֹדָה הָיוּ מִשְׁתַּחֲוִין וְיוֹצְאִין. וְעַיֵּן בְּמָגֵן אַבְרָהָם (סק״ו):

א (א) אֲפִלּוּ בְּמָקוֹם וְכוּ׳. רְצוֹנוֹ לוֹמַר דְּיֵשׁ מְקוֹמוֹת שֶׁנּוֹהֲגִין לוֹמַר קַדִּישׁ וּבָרְכוּ אַחַר גְּמַר הַתְּפִלָּה שֶׁהִתְפַּלְּלוּ כָּל הַצִּבּוּר מִפְּנֵי שֶׁלִּפְעָמִים יֵשׁ אֵיזֶה יְחִידִים שֶׁבָּאוּ אַחַר בָּרְכוּ וְלֹא שָׁמְעוּ בָּרְכוּ, וְעַיֵּן לְעֵיל בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה רֵישׁ סִימָן ס״ט שֶׁבֵּאַרְנוּ שָׁם הַכֹּל לְדִינָא: (ב) **דְּהַכֹּל בָּאִין וְכוּ׳.** דַּאֲפִלּוּ אִם אֵרַע לְאֶחָד שֶׁנִּתְאַחֵר לָבוֹא אַחַר בָּרְכוּ, מִכָּל מָקוֹם מִסְתָּמָא כְּבָר שָׁמַע בָּרְכוּ מֵהָעוֹלִים לַתּוֹרָה:

א (א) נוֹהֲגִין לְהַרְבּוֹת וְכוּ׳. יֵשׁ מְקוֹמוֹת (ך) שֶׁנּוֹהֲגִין לוֹמַר קֹדֶם וְהוּא רַחוּם שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת שֶׁל רַחֲמִים וּוִדּוּי: (ב) **וְאוֹמְרִים וְהוּא רַחוּם.** וְתִקּוּן אֲמִירָתָהּ הָיָה עַל יְדֵי מַעֲשֶׂה נַס גָּדוֹל, כַּמּוּבָא בַּכָּל בּוֹ (סי׳ יח) וְנִדְפַּס בְּסִדּוּרִים. וְצָרִיךְ לְאָמְרוֹ (ג) בְּכַוָּנָה וּבְמָתוֹן וְלֹא בִּמְרוּצָה: (ג) **וְנִקְרָא פּוֹרֵץ גָּדֵר.** יֵשׁ אוֹמְרִים דְּלֹא מִקְרֵי פּוֹרֵץ גָּדֵר אֶלָּא אִם לֹא אָמְרוֹ שֶׁלֹּא בַּעֲמִידָה לֹא הָוֵי בִּכְלַל פּוֹרֵץ גָּדֵר: (ד) **לְאָמְרוֹ מֵעֲמָד.** וְכֵן אֵל אָרֵךְ אַפַּיִם שֶׁאוֹמְרִים אַחַר חֲצִי קַדִּישׁ (ד) צָרִיךְ לוֹמַר גַּם כֵּן מֵעֲמָד, מִפְּנֵי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ חֲטָאנוּ, וּוִדּוּי צָרִיךְ לוֹמַר

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(יג) אֵלִיָּה רַבָּה (סק״ה):

א (ך) מִבֵּית יוֹסֵף (ד״ה בשני): **(ב)** אֵלִיָּה רַבָּה (סק״ג): **(ג)** לְבוּש וְהוּבָא בְּאֵלִיָּה רַבָּה (שם): **(ד)** מָגֵן אַבְרָהָם (סק״א):

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah